

ПОЛІТКОРЕКТНІСТЬ АНГЛОМОВНОЇ КУЛЬТУРИ І ГІПОТЕЗА ЛІНГВІСТИЧНОЇ ВІДНОСНОСТІ

POLITICAL CORRECTNESS OF ANGLOPHONE CULTURE AND THE HYPOTHESIS OF LINGUISTIC RELATIVITY

Каравасва Т.Л.,

orcid.org/0000-0001-8755-8282

кандидат філологічних наук, доцент,

*доцент кафедри іноземних мов гуманітарних факультетів
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова*

Тер-Григор'ян М.Г.,

orcid.org/0000-0001-7558-2533

кандидат філологічних наук,

*доцент кафедри іноземних мов гуманітарних факультетів
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова*

У статті розглянуто феномен політичної коректності з точки зору його наукової обґрунтованості, що спирається на ідеї Сепіра-Уорфа. Згідно з їх гіпотезою, мова, що визначає мислення, здатна впливати на свідомість і формувати світоглядні орієнтири. Отже, мовні реформи дозволять шляхом встановлення спеціальних норм мовного етикету створити єдиний комунікаційний простір і програмувати толерантну мовленнєву поведінку всіх учасників комунікації.

Вважається, що «політично коректна» людина не повинна мати расових і етнічних упереджень, боротися з проявами національної нетерпимості. Ідеї мовної політкоректності спершу були спрямовані проти сексизму та етнічно-расових упереджень. Нині це сукупність культурно-поведінкових і мовних норм, спрямованих на недопущення дискримінації за національною, расовою та статевою приналежністю, віком, станом здоров'я та деякими іншими ознаками.

Будучи не тільки лінгвокультурною, а й ідеологічною реалією, політкоректність стосується соціального і політичного життя багатьох країн світу. Мовними маркерами політкоректності є не тільки лексеми з негативним конотативним фоном на позначення людини за ознаками фізичного стану, етнічної і статевої приналежності, але й комерційно мотивовані назви на кшталт бюджетне весілля, економ-клас і такі політично-пропагандистські вирази як пенсійна реформа, ринкові ціни, європейський рівень цін, справедливі тарифи, реформування системи освіти, стабілізація гривні тощо.

Поширення вимог політкоректності на думку багатьох науковців призвело до спроб приховати негативні явища в політичній і соціальній сферах. Опоненти ідей політкоректності пояснюють своє критичне ставлення гіперкоректністю, перегинами у використанні політично коректних слів і висловлювань, які часто доводяться до абсурду; відсутністю чітких критеріїв і вимог; недовірою мовців до ідеї вирішення соціально-політичних проблем засобами мовного реформування та унормування.

Ключові слова: політкоректність, гіпотеза лінгвістичної відносності, лінгвоідеологія, мовні реформи, толерантність.

The article considers the phenomenon of political correctness from the point of view of its scientific validity, which is based on the ideas of Sapir-Whorf. According to their hypothesis, language determines consciousness, and is able to influence worldview guidelines. Thus, language reforms will allow, through the establishment of special norms of speech etiquette, to create a single communicative space and program of the tolerant speech behavior of all participants in communication. It is believed that a "politically correct" person should not have racial and ethnic prejudices, fight manifestations of national intolerance.

The ideas of linguistic political correctness were initially directed against sexism and ethnic, racial prejudices. Today it is a combination of cultural, behavioral and speech norms directed at non-discrimination on the basis of national, racial and gender affiliation, as well as age, state of health and some other signs. Being not only a linguistic and cultural, but also an ideological reality, political correctness concerns the social and political life of many countries of the world.

The language markers of political correctness are not only lexemes with a negative connotative background for designating a person according to his / her physical condition, ethnicity and gender, but also commercially motivated names, for example, in the Ukrainian language, a budget wedding, economy class, etc. and political propaganda expressions, such as, for example, a pension reform, market-based prices, the European level of prices, fair tariffs, the reform of the educational system, stabilization of the hryvnia and others.

According to many scholars, the proliferation of political correctness demands has led to the attempts to hide negative phenomena in the political and social spheres. Opponents of the ideas of political correctness explain their critical attitude, first of all, by hypercorrectness, excesses in the use of politically correct words and expressions, which are often brought to absurdity; secondly, the absence of clear criteria and requirements; thirdly, the speakers' distrust of the idea of solving socio-political problems by means of linguistic reform and normalization.

Key words: political correctness, hypothesis of linguistic relativity, linguideology, tolerance, language reforms.

Постановка проблеми. Зародившись у США на початку 80-х років ХХ століття, явище «політичної коректності» (або політкоректності) поступово поширюється в усьому світі. Термін «політкоректність» було вперше вжито Карен де Крау у 1975 році [Кисельова]. Феномен «політичної коректності», яка є й ідеологічною реалією, і культурно-поведінковою, і мовною тенденцією, досить швидко почав впливати на політичну та мовну культуру західноєвропейських країн. Окремі випадки вияву цього явища спостерігаються й у сучасному українському політичному дискурсі.

Політична коректність (далі – ПК) в першу чергу відбивається в мовленнєвій поведінці, сучасній ідеології західної демократії, що ґрунтується на аксіологічних концептах «справедливість», «рівноправ'я» і «дотримання прав людини».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на досить широке розповсюдження, ПК не отримала, на думку авторів, повного осмислення в науковій літературі, особливо в лінгвістичних дослідженнях. Розгляд проблем, пов'язаних із ПК як феноменом, властивим американській культурі, проводиться переважно дослідниками із США. Це, зокрема, роботи Д. Адлера, А. Блума, Д. Лео та багатьох інших.

Одними з найвідоміших дослідників цього явища в лінгвістичному аспекті у Росії є С.Г. Тер-Мінасова, Е.А. Вашурина, Ю. Гуманова, Е.В. Панін, Е.В. Шляхтіна, в Україні це О. Голубовська, Н.В. Космацька і Л.В. Ващук, хоча їх праці присвячені розгляду мовних маркерів політкоректності у зіставному перекладацькому та міжкультурному аспектах.

Отже, явище ПК, на жаль, майже не досліджене українськими вченими, що зумовлює **новизну** пропонованої наукової розвідки та її **актуальність**, яка пов'язана з необхідністю осмислення лінгвотеретичного підґрунтя та мовних стандартів ПК, тлумачення цього феномену, а також недостатнім рівнем вивчення виявів ПК в Україні з точки зору лінгвоідеологічного змісту поняття.

Постановка завдання. Метою пропонованої розвідки є визначення феномену ПК, його лінгвістичного підґрунтя як лінгвокультурної категорії в системі понять когнітивної і політичної лінгвістики.

Для досягнення поставленої в роботі мети було використано такі **методи дослідження**: описовий метод – для опису теоретичного і практичного матеріалу; методи аналізу та синтезу – для дослідження теоретичного матеріалу й створення висновків; методи класифікації, структурування й систематизації теоретичної інформації та результатів дослідження.

Виклад основного матеріалу. Політична коректність (від англ. *political correctness* – політична правильність) – культурна і мовна тенденція, налаштована на зміну усталених термінів, здатних зачепити почуття того чи іншого індивідуума. Деякі дослідники (С.Г. Тер-Мінасова, Крістіан Дельпорт, З.С. Трофімова, В.В. Майба) зосереджують свою увагу на ПК як на позитивному явищі, деякі вважають, що ПК – це негативне та загрозливе явище (Л.Г. Іонін, Бертран Вергелі й Джонатан Чейт).

Російська лінгвістка С.Г. Тер-Мінасова називає ПК «потужною культурно-поведінковою та мовною тенденцією». Дослідниця вважає, що термін «політична коректність» є невдалим через слово «політична», яке підкреслює раціональний вибір за політичними (а отже і неширими) мотивами на противагу щирій турботі про людські почуття, прагненням до тактовності, мовного вияву хорошого ставлення до людей [11, с. 46–47].

Оскільки поняття ПК досить багатоаспектне і неоднозначне, його трактування викликає багато суперечок серед сучасних науковців.

ПК глибоко проникла в мову і культуру багатьох країн. Вона торкнулася всіх галузей життєдіяльності людини. У роботі С.Г. Тер-Мінасової «Мова і міжкультурна комунікація» йдеться про те, що «політична коректність мови виражається в прагненні знайти нові способи мовного вираження замість тих, які зачіпають почуття гідності індивідуума, порушують його людські права звичною мовною безтактністю і/або прямолінійністю щодо расової та статевої приналежності, віку, стану здоров'я, соціального статусу, зовнішнього вигляду тощо» [11, с. 67].

Політична коректність або **політкоректність** за відомостями з української вікіпедії – «сталий стиль, тобто політика толерантного ставлення до суперечливих явищ у суспільстві з метою стримування розростання руйнівних образ чи прихованих суперечок. Часто вона включає в себе регламентований стиль мовлення, регламентовану термінологію та поведінку» [https://uk.wikipedia.org/wiki/Політична_коректність]. На жаль, серед українських словників іншомовних слів автори не знайшли визначення цього поняття.

“The Oxford Dictionary of New Words” підкреслює зв'язок політичної коректності з відторгненням дискримінації: «Політична коректність – підлягання ліберальним або радикальним переконанням відносно соціальних питань, що характеризується пропагандою прийнятих ідей і відмовою від мови і поведінки, що вважається дискримінаційною або образливою» [14, с. 239].

У російській політичній енциклопедії під політкоректністю розуміють «тактовне, суспільно прийняте ставлення до різних політичних і суспільних груп, що виключає будь-яку можливість дискримінації, образи національних почуттів, ущемлення гідності, прав і свобод окремих осіб або соціальних груп за політичними, расовими, релігійними та іншими ознаками» [1, с. 173].

О.В. Шляхтіна розглядає політичну коректність з точки зору мови і зазначає, що «політична коректність – це концепція, згідно з якою із мови варто прибрати всі слова та вирази, які можуть образити чи принизити гідність людини безтактністю або прямолінійністю, тобто прибрати будь-які вияви вербальної агресії» [12, с. 29].

Як мовна категорія політична коректність має відповідні категоріальні ознаки: а) інтегральна ознака – відсутність мовної одиниці, яка дискримінує людей за расовою, національною, статевою приналежністю, станом здоров'я, віковим і соціальним статусами; б) диференційна ознака – здатність мовної одиниці виключити вияви вказаних вище видів дискримінації [6, с. 187].

Під політкоректністю автори розуміють комунікативну стратегію, яка характеризує намір мовця стримувати відкрите вираження вербальної агресії, яка може стати поштовхом до різного роду конфліктів. Це відбувається за рахунок особливої регламентації мови, пов'язаної з уявленням про те, що заміна одних мовних одиниць іншими, більш коректними, може змінити культурну традицію, а отже і ставлення людей до того чи іншого явища. На думку авторів, політкоректність – поняття-гасло, яке демонструє ліберальну спрямованість сучасної американської та європейської політики щодо коректування мовного коду.

Результати. Відповідно до гіпотези лінгвістичної відносності американських лінгвістів Е. Сепіра та Б. Уорфа, сприйняття навколишнього світу та поведінка людей залежать від тієї мови, якою вони спілкуються. Саме ця концепція дозволяє носіям мови використовувати певні слова та конструкції, програмуючи поведінку людей. Вона є концепцією залежності логічної будови мислення й пізнавальної здатності народу, що у свою чергу спирається на деякі положення філософії мови В. фон Гумбольдта.

Розуміючи, що певні слова і словесні конструкції віддзеркалюються в поведінці людей, послідовники гіпотези дійшли висновку, що лінгвістичний детермінізм, який виявився в роботах Сепіра та Уорфа, дозволяє шляхом встановлення спеціальних норм мовного етикету працювати над створенням єдиного комунікаційного простору

і програмувати толерантну мовну поведінку всіх учасників комунікації.

На думку авторів, політична коректність базується на ідеях лінгвістичної відносності Сепіра-Уорфа про залежність мислення і поведінки членів мовного колективу від мови. Тому своєрідним виправданням реформи мови в межах концепції ПК слугує теорія мовного детермінізму Сепіра-Уорфа. Згідно з нею виділяються дві групи дослідників: ті, хто вважає, що саме мова створює і підкріплює, наприклад, нерівність статей (Д. Спендер) і ті, хто розглядає мову лише як вияв цієї нерівності (К. Міллер, К. Свіфт) і вважає найважливішим думати, що лінгвістична реформа може радикально змінити ставлення до жінки в суспільстві [7, с. 86–87]. Головна проблема полягає в тому, наскільки кардинально повинна бути реформа. Критики політкоректності зазначають, що корінні перетворення можуть призвести до спотворення граматичної структури мови, яка формувалася протягом століть.

Незважаючи на ці доводи, в сучасній англійській мові вже окреслені тенденції щодо подолання не тільки сексизму в мові, а й дискримінації за різними ознаками. Адже мовні зміни покликані також і на виправлення реальної або передбачуваної дискримінації, уникнення нанесення образи. Це означає, що мовна коректність є підставою для здійснення політичної коректності в суспільстві. Вона надає мовцю оптимальну мовленнєву стратегію поведінки в конфліктних ситуаціях. При цьому «політична коректність прагне не лише пом'якшити істинний сенс того, що відбувається, а й захистити пригноблених, у тому числі й засобами мови» [12, с. 29].

Слід підкреслити, що будь-яке «політичне виправлення» мови має на меті (на рівні декларативних цінностей) не нанесення образи, а табуізацію визначених слів і виразів та заміну їх іншими, політично коректними, новостворюваними як первинні або вторинні найменування. Це означає, що ПК є не просто реакцією на конфлікти культурного характеру в суспільстві, але і спробою вирішення таких конфліктів за допомогою мови.

На думку М.А. Кронгауза, «поняття політичної коректності використовує лінгвістику для пошуку тих рис буденної мови і мовної поведінки, які склалися під впливом традиційної культури і нав'язують сучасним носіям мови різні уявлення, пов'язані з нерівністю і несправедливістю» [5, с. 372]. Використовуючи слова, в конотативному значенні яких закладена негативна оцінка, носії мови таким чином на підсвідомому рівні сприймають поняття, які позначаються

цими словами. Поділяючи цю точку зору, прихильники політичної коректності вважають, що змінивши мову люди зможуть докорінно змінити форми мислення.

Отже, гіпотеза лінгвістичної відносності стала одним із головних фундаментів доктрини політичної коректності, що пропонує знаходження нейтральних або навіть емоційно позитивних заміників образливих і табуйованих виразів, які зачіпають почуття і гідності індивідуума, вражають його мовною нетактовністю або прямолінійністю щодо расової і статевої приналежності, віку, стану здоров'я, соціального статусу, зовнішнього вигляду тощо. Згідно з цією гіпотезою людина, яка з дитинства називає інваліда *людиною з обмеженими фізичними можливостями*, ставитиметься до інвалідів інакше, ніж той, хто називає її *калікою*.

Висновки. ПК як продукт політики та ідеології має великий вплив на політичну сферу суспільства. Важливою особливістю політичного дискурсу є те, що політики часто намагаються завуалювати свої цілі, використовуючи номіналізацію, метафоризацію, особливу інтонацію й інші прийоми впливу на свідомість електорату й опонентів. Саме тому з терміном «політичний дискурс» неминуче пов'язаний термін «політична коректність» [10, с. 149].

На перших етапах формування концепція ПК відіграла позитивну роль, оскільки позначала розвиток ідей гуманізму та терпимості. На думку багатьох дослідників, нині поняття ПК використовується як один із компонентів прийомів розладу єдності суспільства. Маніпулятори під гаслами толерантності та захисту гідності людини використовують ПК як політико-психологічний прийом для спростування ідеологічної бази опонентів, порушення їхньої впевненості у своїй правоті, зниження психологічної стійкості і морального духу. Можливо, їх мета – зміни в масовій свідомості, які від задоволеності своїм становищем призведуть до невдоволення та готовності до протестів і навіть деструктивних дій, тобто розпалювання протестних настроїв у суспільстві. Мовні реформи не здатні вирішити реальні соціально-політичні та економічні проблеми, тому корисність їх сумнівна, адже частина суспільства, яка відчуває себе ображеною, сприймає їх як лицемірство та нещирість.

Досить цікавим є твердження Л.А. Городецької, яка вважає, що «головною причиною появи і розвитку політкоректності є небажання політиків, громадських діячів і комерційних організацій втратити частину свого електорату або клієн-

тури внаслідок вживання некоректних виразів» [3, с. 16]. Автори погоджуються з нею, бо майже в усіх випадках коректність англійської мови викликана комерційними мотивами, адже в центрі ідеології Заходу знаходиться людина, яка розглядається як потенційний клієнт, споживач.

Процеси заміни неполіткоректної лексики політкоректною можна порівняти з евфемізацією, її новим різновидом, що маркує зміну дискурсивних практик. Мовними маркерами політкоректності є не тільки лексеми з негативним конотативним фоном на позначення людини за ознак фізичного стану, етнічної і статевої приналежності, а й комерційно мотивовані назви, на кшталт *бюджетне весілля, економ-клас, бюджетний відпочинок*.

Аналогічно ціникам 99.99 грн психологічно більш позитивно сприймаються *товари економ-класу, економ-магазину*, ніж *товари низької якості* або *магазин товарів другого гатунку*. Люди, які споживають такі товари, також не будуть відчувати себе фінансово неспроможними, невдахами, якщо увага сфокусована на економності як мотиві покупки.

В українському дискурсі нові номінації *соціально незахищені, малозабезпечені, люди з обмеженими фінансовими ресурсами* стали заміниками слів *нужденні, бідні, жебраки*. Можливо, процес подолання бідності в Україні та вияву етнічних упереджень розпочинається на мовному рівні та продовжиться на ментальному, політичному й економічному рівнях. Адже люди добре усвідомлюють, що стоїть за *лібералізацією цін* (підвищення, зростання цін), бо вже звикли до «політкоректних» назв «непопулярних» заходів у сфері економіки.

Одним із пріоритетних завдань політкоректності є звільнення суспільства від пережитків расизму і націоналізму. Виходячи з відомостей, які наведено в численних дослідженнях ПК англійського дискурсу, можна стверджувати, що мовні зміни, спрямовані проти расових і етнічних упереджень, припускають, що необхідно переглянути назви окремих націй і етнічних груп (етноніми), які з певних причин сприймаються як образливі і принизливі. Таку роботу необхідно провести в українському політичному і масмедіа дискурсах.

Вважається, що «політично коректна» людина не повинна мати расових і етнічних упереджень, боротися з виявами національної нетерпимості. Протиріччя виникають у зв'язку з найменуваннями національних і етнічних груп. Налічується чимало прикладів сучасного американського англійського дискурсу: слово *Indian* «індіанець» не вважається коректним, більш коректні терміни

Native American «корінний американець» або *indigenous person* «місцевий житель». Та ж доля спіткала слово *Eskimo* «ескімос», яке почали замінювати назвою *Native Alaskan*, якщо йдеться про корінного жителя Аляски, або *Inuit*, коли мається на увазі канадський ескімос.

Отже, загальна маса трансформацій стосується лексичного складу мови, оскільки лексика є найбільш рухомим рівнем мовної системи, який миттєво реагує на зміни, що відбуваються в суспільстві. Обмеження накладаються на вживання того чи іншого слова або виразу, що вказує на недоліки людини, її расову або етнічну приналежність. Натепер простежується постійне збільшення кількості заборонених слів і заборон на конкретне обговорення деяких сфер життя, що знаходить відображення у спеціальних словниках політично коректної лексики. На думку авторів, українські дискурсивні практики потребують спеціального аналізу політкоректної лексики для створення класифікації тематичних груп і кількісних підрахунків поширення такої лексики в різних дискурсах.

Феномен ПК є одним з елементів не тільки англійської картини світу, але й одним із базових понять сучасної світової політичної культури. При всій неоднозначності ідей політкоректності, їх безперечний позитивний сенс полягає в тому, що вони акцентують увагу на ролі мови в створенні позитивної атмосфери у відносинах між людьми. Будучи не тільки лінгвокультурною, а й ідеологічною реальністю, політкоректність стосується соціального і навіть політичного

життя багатьох країн. «Політкоректне» замовчування або викривлення правди про певні події або факти рано чи пізно призводить до того, що проблеми набувають ще гострішого характеру. Тож політкоректним буде не «взуалювання» та приховування правди, а застосування всіх можливих політкоректних засобів для вирішення нагальних проблем суспільства.

Спершу політична коректність була спрямована проти сексизму та етнічно-расових упреждень. Нині вона є сукупністю культурно-поведінкових і мовних норм, спрямованих на недопущення дискримінації за національною, расовою та статевою приналежністю, віком, станом здоров'я та деякими іншими ознаками. Крім цього, в деяких контекстах ПК інтерпретується як прагнення приховати негативні фактори в політичній і соціальній сферах.

Гіпотеза лінгвістичної відносності стала одним із головних фундаментів доктрини політичної коректності, що пропонує знаходження нейтральних або навіть емоційно позитивних замінників образливих і табуйованих виразів, які зачіпають почуття і гідність індивідуума, вражають його мовною нетактовністю або прямолінійністю щодо расової і статевої приналежності, віку, стану здоров'я, соціального статусу, зовнішнього вигляду тощо. Стрімко розповсюджуючись, політична коректність доходить до крайнощів і стає предметом насміхань та гумору. В результаті ефект «коректності» зменшується, іноді навіть стаючи протилежним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Большая актуальная политическая энциклопедия / за ред. А. Белякова та О. Матвейчева. М. : Эксмо, 2009. 412 с.
2. Віщак Л.В. Мовні маркери політкоректності у французькому й українському медійному дискурсі: зіставний аспект : маг. дис.; Київський політехнічний університет. Київ, 2018. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/25618/1/Vishchak_magistr.pdf (дата звернення: 24.02.2020).
3. Городецкая Л.А. Концепция многокультурности в американском образовании и её применимость к российским общественным реалиям. *Вестник МГУ. Сер. 19. «Лингвистика и межкультурная коммуникация»*. 2001. № 1. с. 16.
4. Космацька Н.В., Віщак Л.В. Мовні маркери політкоректності у французькому медіа тексті. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: «Перекладознавство та міжкультурна комунікація»*. 2018. Вип. 1(2). С. 50–54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvxdupmk_2018_1%282%29__11 (дата звернення: 19.02.2020).
5. Кронгауз М.А. Слово за слово: о языке и не только. М. : Издательский дом «Дело» РАНХиГС, 2016. 480 с.
6. Панин В.В. Политическая корректность как культурно-поведенческая и языковая категория : дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04. Тюмень, 2004. 217 с.
7. Кипрская Е.В. Национально-специфические особенности политкорректной лексики (на примере английского и русского языков). URL: <http://www.lingvomaster.ru/files/167.pdf> (дата звернення: 16.02.2020).
8. Киселева Т.В. Коммуникативная корректность в языковой картине мира. *Языковая семантика и образ мира* : материалы междунар. науч. конф., 7-10 октября 1997 года. Казань : Казанский государственный университет, 1998. 115 с. URL: http://www.ksu.ru/science/news/lingv_97/n62.htm (дата звернення: 13.02.20).
9. Політична коректність. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Політична_коректність (дата звернення: 12.02.2020).

10. Попова Е.А. Политический дискурс как предмет культурно-лингвистического изучения. Языковая личность: проблемы значения и смысла. Волгоград : Перемена, 1994. С. 143–152.
11. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. М. : Изд-во МГУ, 2004. 624 с.
12. Шляхтина Е.В. Языковой аспект политкорректности в англоязычной и русской культурах : дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19. Ярославль, 2009. 213 с.
13. Ravitch D. Multiculturalism: E Pluribus Plures. Are You Politically Correct? *Debating America's Cultural Standards*. New-York : Prometheus Books, Buffalo, 1993. 185 p.
14. ODNW: The Oxford Dictionary of New Words / edited by Elizabeth Knowles, Julia Elliott. Oxford : Oxford University Press, 1997. 357 p.
15. Fairclough N. Political Correctness: The Politics of Culture and Language. *Norman Fairclough*. City of Lancaster : Lancaster University, 2003. 28 p.
16. Weigel M. Political correctness: how the right invented a phantom enemy. *The Guardian*. 2016. URL: <https://www.theguardian.com/us-news/2016/nov/30/politicalcorrectness-how-the-right-invented-phantom-enemy-donald-trump> (дата звернення: 11.02.2020).
17. Chait J. Not A Very P.C. Thing To Say. *New-York Magazine*. 2015. URL: <http://nymag.com/intelligencer/2015/01/not-a-very-pc-thing-to-say.html?gtm=top>m=bottom>. 67 (дата звернення: 10.02.2020).

УДК 81'42:34

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.14-1.54>

ЮРИДИЧНИЙ ДИСКУРС ЯК СЕМІОТИЧНА КОНСТРУКЦІЯ ПРОФЕСІЙНОГО КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ

LEGAL DISCOURSE AS A SEMIOTIC CONSTRUCTION OF A PROFESSIONAL COMMUNICATIVE SPACE

Матвєєва С.А.,

orcid.org/0000-0002-8357-9366кандидат філологічних наук, доцент,
професор кафедри прикладної лінгвістики,
порівняльного мовознавства та перекладу

Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Проблема термінознака, його змістовного наповнення та тлумачення отримала нових рішень у зв'язку з акцентом уваги дослідників на питаннях когнітивних процесів породження, передачі та інтерпретації термінознака. Розуміння семіозису юридичного термінознака як базової концептуальної одиниці правової семіосфери отримує нові рішення у світлі аналізу правових комунікативних процесів, що відбуваються у межах юридичного дискурсу. При цьому особливої уваги потребує сам юридичний дискурс як знакова система професійної мовної картини світу правника.

Статтю присвячено розгляду юридичного дискурсу та семіозису термінознака як результату когнітивної діяльності правника. Метою роботи є дослідження семіозису правового термінознака, що функціонує в юридичному дискурсі. Об'єктом розвідки є юридичний термінознак, предметом – семіотико-дискурсивні характеристики термінознака.

У роботі представлено результати дослідження семантичного наповнення правового термінознака «a displaced person / переміщена особа», що функціонує в англійському та українськомовному юридичних дискурсах, за результатами аналізу словникових статей (тлумачних, двомовних) і сучасних юридичних текстів. Аналіз словникових дефініцій, перекладацьких еквівалентів і дискурсивних варіантів демонструє відсутність єдиного сталого підходу до визначення змістового наповнення нового термінологічного знака, тобто наявність різних стратегій концептуалізації дійсності в різних мовах.

Комплексний підхід до вивчення семантики термінознака дає змогу акцентувати різні аспекти значення термінологічного знака. Дослідження семіозису правового термінознака, що функціонує в юридичному дискурсі, демонструє різні моделі породження його змісту. Семантика терміна на позначення суспільно актуального явища відчуває на собі суттєвий вплив національно специфічних чинників, що відбивається на функціонально-семантичній специфіці термінознака.

Ключові слова: знак, юридична метамова, термінознак, семіозис, семантика терміна, переклад.

The problem of a term, its meaningful content and interpretation has received new solutions through the emphasis of researchers on the issues of cognitive processes of creation and interpretation of the term. Understanding the semiosis of the legal term as the basic conceptual unit of the legal semiosphere receives new solutions in the light of the analysis